

Pukovnik
GAVRILO PUPIC

Neka aktuelna pitanja izvođenja komandno - štabnih ratnih vežbi

Komandno-štabna ratna vežba (KŠRV), kao najpotpuniji i najviši organizacioni oblik primenjenog obučavanja slušalaca visokih vojnih škola, starešina i komandi — štabova oružanih snaga za rad u ratnim uslovima, pruža značajne mogućnosti za izučavanje aktuelnih sadržaja i problema oružane borbe, posebno izvođenje borbenih dejstava i njihovo raznovrsno obezbeđenje. Poznato je, takođe, da se KŠRV može koristiti i za proveru realnosti nekih teorijskih postavki ratne veštine, kao i za iznalaženje novih rešenja za probleme koji se ispoljavaju pri realizaciji doktrine oružane borbe. Iz mnoštva problema koji se javljaju u toku obučavanja slušalaca visokih vojnih škola, odnosno komandi — štabova oružanih snaga izdvojio sam nekoliko, koji su, mislim, značajni a njihovo izučavanje u primenjenim oblicima obuke nije još uvek dobilo odgovarajuće mesto i značaj.

Učenje putem rešavanja problema je najviši oblik učenja, svojstven samo čoveku. Ukazujući na taj oblik učenja Engels je istakao da je to iskustvo privilegija ljudi. U psihologiji je definisano da ljudi uče putem uslovnih refleksa, pokušaja i pogrešaka, imitacijom i putem uviđanja ili rešavanja problema.

Svaki pravi saznavni proces počinje problemskim pristupom. U visokim vojnim školama pitomci i slušaoci sve više se moraju uvođiti u metodologiju naučnog pristupa pri rešavanju problema. Ovaj zahtev je saglasan zahtevima koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, zatim razvoju kritičkog i stvaralačkog mišljenja starešina u toku nastavnog rada. S druge strane, karakteris-

tike nastavnih sadržaja, naročito predmeta: strategija, operatika, taktika i dr., zahtevaju problemski pristup u njihovom izučavanju.

Prema kriterijumu složenosti, probleme možemo razvrstati u nekoliko grupa.

U prvu grupu možemo svrstati probleme koji su teorijski i praktično rešeni, ali ih slušaoci, zbog nepoznavanja rešenja, doživljavaju kao problem. Ovakvih problema ima najviše u nastavi, posebno u primenjenim oblicima nastave iz oblasti ratne veštine, jer se na taj način, većinom, usvajaju naučno spoznata i praktično verifikovana rešenja.

U drugu grupu se ubrajaju problemi koji su teorijski rasvetljeni, ali ta rešenja u praksi nisu verifikovana. Ovakvih problema ima najviše u oblasti operatike i taktike, budući da se ne mogu veštački stvarati ratni uslovi da bi problemske situacije bile autentične i time se proveravala valjanost rešenja problema. Za takve probleme u nastavi možemo simulirati borbene uslove i iznalaziti približna rešenja.

Treću grupu čine oni problemi koji još nisu teorijski definitivno rešeni, ali se u praksi, zbog potrebe, iznalaze praktična rešenja. To su, najčešće, problemi iz oblasti ratne veštine koji još nisu potpuno teorijski razrađeni, a praktično sprovođenje načela koncepcije opšte-narodne odbrane i društvene samozaštite i doktrine oružane borbe zahtevaju njihovu primenu, radi pripreme društva i oružanih snaga za odbranu. Tako saznajemo rešenja »odozdo«, a zatim se ona uopštavaju i tim saznanjima se dograđuje teorija ratne veštine.

U četvrtu grupu problema mogu se svrstati oni koji se tek u izvesnoj meri zapažaju i naslućuju, ali nisu još ni teoretski ni praktično rešeni, dakle, najsloženiji su.

Prema ovakvoj kategorizaciji problema može se reći da je osnovna karakteristika problemske nastave u visokim vojnim školama samostalno otkrivanje već rešenog problema i iznalaženje zajedničkog rešenja (nastavnika i slušalaca) za probleme koji nisu dovoljno u praksi rešeni.¹

Od svih organizacionih oblika primenjene obuke starešina i komandi — štabova, kao i u nastavi za slušaoce visokih vojnih škola, komandno-štabna ratna vežba je najpogodniji oblik za primenu problemskog pristupa.

Komandno-štabna ratna vežba je karakteristična po svojoj kompleksnosti, bogatstvu i raznovrsnosti sadržaja, kao i dinamičnosti događaja koje treba osmišljavati u njihovoj međusobnoj uslovljenosti.

¹ Detaljnije o problemskoj nastavi videti: Tomo Glavač, Momčilo Lazović i Stanko Nišić, *Didaktičko-metodičke osnove visokoškolske vojne nastave* (priručnik), SSNO, GŠ JNA, 1981. godine.

Zbog toga je s pravom ovaj oblik obučavanja nazvan »krunom obuke« u visokoškolskoj vojnoj nastavi kao i u obučavanju starešina, komandi — štabova oružanih snaga i organa društveno-političkih zajednica, društveno-političkih organizacija i organizacija udruženog rada u pripremi za opštenarodni odbrambeni rat.²

Problemski pristup rešavanju operativno-taktičkih pitanja na KŠRV može imati sledeću globalnu strukturu, odnosno osnovne etape nastavnog rada: formulisanje problema, upoznavanje obeju strana sa osnovnom idejom dejstva, konkretizacije zadatka i uvodne situacije, rešavanje zadataka od strane vežbajućih komandi prvog i drugog vežbajućeg stepena, ocena rešenja od strane rukovodstva i njegovih organa, upoređenje rešenja i presuđivanje odluka suprotstavljenih strana, »razigravanje« borbenih dejstava prema odlukama protivničkih strana i analiza pojedinih rešenja i vežbe u celini.

Obrazloženje ovih etapa dato je u zvaničnim uputstvima i drugoj literaturi o KŠRV. U ovom radu se razmatraju samo tri problema koja se rešavaju na KŠRV i to: (1) borbeno dejstvo noću i u uslovima ograničene vidljivosti; (2) protivelektronska borba; (3) rešavanje problema funkcionisanja društveno-političkog i ekonomskog sistema u opštenarodnom odbrambenom ratu.

1. Proigravanje borbenih dejstava noću i u uslovima ograničene vidljivosti

U teorijskoj pripremi slušalaca za KŠRV potrebno je obnoviti nastavne sadržaje koji se odnose na izvođenje borbenih dejstava noću i u uslovima ograničene vidljivosti, zatim uticaj savremenih tehničkih sredstava na organizaciju i izvođenje tih borbenih dejstava kao i specifičnosti upotrebe i dejstva vidova i rodova.³

² Jedna od karakteristika KŠRV je i mogućnost otkrivanja i sagledavanja problema u obuci starešina, komandi — štabova, funkcionera i organa društveno-političkog i ekonomskog sistema. Tako su, na primer, na jednoj KŠRV izvedenoj 1982. godine uočeni sledeći problemi: 1) metod rada komandi — štabova na proceni situacije i donošenju odluke, naročito pitanje timskog rada; 2) neadekvatno tretiranje Teritorijalne odbrane; 3) organizacija sadejstva na operativnom i taktičkom nivou; 4) organizovanje obezbeđenja borbenih dejstava i uloga komandi — štabova u tome; 5) potreba za tačnijim određivanjem nekih osnovnih pojmova i njihova primena u nastavnom procesu (početak napada, početak juriša — »C«, određivanje dubine granica zone b/d i dr.); 6) argumentovani zaključci starešina u proceni situacije i materijalizaciji odluke i dr.

³ U tom pogledu karakteristična i poučna su borbeno dejstva u argentinsko-britanskom oružanom sukobu oko Malvinskih ostrva 1982. godine (mart — juni). Britanci su 21. maja, padom noći, izvršili desant u dva ešelona, u širem rejonu San Karlosa (jugozapadni deo ostrva Istočni Malvini) jačine oko 5.000 vojnika. Desantiranje je izvršeno u složenim meteorološkim uslovima: kiša, snežna mećava, magla, temperatura vazduha —3°C, brzina vetra 10 m/s,

Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti teorijskoj obradi metoda rada komandi — štabova na proceni situacije, planiraju i organizovanju borbenih dejstava, sadejstva između jedinica JNA, jedinica i štabova Teritorijalne odbrane, odnosno saradnji sa organima društveno-političkih zajednica, društveno-političkim organizacijama i organizacijama udruženog rada.

Pri izradi elaborata za KŠRV u borbenu situaciju treba ugraditi i podatke koji će poslužiti kao osnova za procenu situacije i iznalaženje postupaka radi eliminisanja nepovoljnih uslova koji otežavaju izvođenje borbenih dejstava, odnosno radi iskorišćavanja prednosti koje pružaju noć i slaba vidljivost.

Meteorološki uslovi postavljaju se tako da se, pored vremena u kojem je data operativno-taktička pretpostavka, naznače i elementi vremenske situacije koja se očekuje i koja će omogućiti sagledavanje uslova za noćna dejstva, odnosno pri ograničenoj vidljivosti.⁴ Pored toga, treba precizirati kada će se i kako dostavljati podaci o meteorološkoj prognozi, o sumraku i svitanju, mesečevim menama, očekujućoj vidljivosti noći i dr.

Podaci o osvetljavanju daju se za »plavu« i za »crvenu« stranu po jedinicama, polazeći od stvarnog stanja, i navode sredstva za osvetljavanje koja su uvedena u opremu i naoružanje, kao i značajna iskustva iz dosadašnje praktične primene tih sredstava.

Na kraju, daju se *podaci o tehničkim sredstvima* koja mogu uticati na borbena dejstva noću, posebno o optoelektronskim, radar-skim i senzorskim uređajima, zatim podaci o mogućnostima izviđanja iz vazdušnog prostora noću (avioni, helikopteri, sateliti, bespi-

more jačine 3 po Boforovoj skali. Posle stvaranja mostobrana, Britanci su napadna borbena dejstva preduzimali jedino po mraku, koristeći okolnost što noću i pri slaboj vidljivosti argentinska avijacija nije upotrebljavana. Izvršenje postavljenih zadataka, završavalo se, načelno, u prvoj polovini dana. Korišteni su laki tenkovi »Skorpion«, haubice 105 mm, minobacači kalibra 81 mm, protivoklopne rakete »Milan« i dr. Pored ostalog, karakteristična je upotreba pribora za osmatranje noću, IC-nišana i dr. Jedinice KoV i pomorske pešadije V. Britanije, koje su učestvovalе u ovom oružanom sukobu, vodile su samo napadna dejstva koja su brižljivo planirana, s tim da se izbegnu veći gubici u živoj sili i tehnici. (»Zarubežnoe voenoe obozrenije«, 10/1982, str. 11). Karakteristično je u ovom sukobu i korišćenje izviđačkih podataka dobijenih preko satelita SAD za potrebe OS V. Britanije i satelita SSSR za OS Argentine.

⁴ Tako, na primer, poznato je da vremenske prilike znatno utiču na kvalitet osvetljavanja bojišta. Najpovoljnije je lepo vreme bez oblaka ili sa oblacima iznad 3.000 m. Ali, pri organizaciji osvetljavanja mora se imati u vidu da svaka promena visine i gustine oblaka utiče na kvalitet osvetljavanja. Zato se u meteo-uslovima, koji se daju uz zadatak, odnosno uz uvodnu situaciju ostavlja mogućnost da se vrši dopuna u određeno vreme, prema dinamici dostavljanja meteoroloških podataka, u pripremi i tokom borbenih dejstava, odnosno tokom vežbe.

lotne letelice). Ovde je moguće, takođe, dati i mere zaštite od sredstava za noćno osmatranje i izviđanje (smanjenje sopstvenog toplotnog zračenja primenom izolacionih slojeva, primena dima, postavljanje lažnih ciljeva sa većim IC — zračenjem, preduzimanje protivrma koje su usmerene na samo optoelektronsko ili radarsko sredstvo i dr.).

Vežbajuće komande na osnovu dobijenog zadatka, odnosno uvođne situacije, u okviru procene situacije razmatraju i probleme noćnih dejstava, unose odgovarajuće elemente u odluku, planiraju mere i postupke koji će omogućiti organizovani tok borbenih dejstava. Potrebne podatke o tome organi vežbajućih komandi unose u svoje dokumente.

Obaveštajni organ u planu prikupljanja podataka, pored ostalog, predviđa sve mere i postavlja zadatke za otkrivanje sistema i rasporeda optoelektronskih, radarskih i senzorskih uređaja i sredstava za osvetljavanje — u pripremi i tokom izvođenja borbenih dejstava. Pri tome se mora imati u vidu da, na primer, noćnom napadu mora da prethodi dnevno izviđanje i da se na osnovu toga može planirati noćni napad. Bez pravovremenog otkrivanja izmena u neprijateljevom rasporedu i brzog reagovanja na njih, ne može se obezbediti uspeh noćnog napada. Plan prikupljanja podataka poslužiće kao baza posredniku da u toku dinamike vežbe obaveštava o radu izviđačkih grupa, organa teritorijalne izviđačko-obaveštajne organizacije i organa društveno-političkih zajednica. Na taj način će se omogućiti uvežbavanje obaveštajnih organa i ostalih organa komande u oblasti vojnoobaveštajne delatnosti.

Operativni organ izrađuje planove osvetljavanja, sadejstva, operativnog maskiranja, komandantskog izviđanja, dovođenja, odnosno smene i pregrupisavanja snaga i dr. koji su sastavni deo zapovesti (direktive) i plana borbenih dejstava (boja, operacije). U obradi tih dokumenata posebno treba da se istaknu osobenosti koje su karakteristične za borbena dejstva noću i pri slaboj vidljivosti.

Organi vidova, rodova i službi moraju sagledati sve probleme upotrebe svoga roda, odnosno službe u dejstvima noću i u svojim planovima i naređenjima treba da predvide odgovarajuća rešenja i postupke. Tako npr. pri upotrebi oklopnih jedinica u napadu noću, kao ključni problemi koje u planiranju treba da reše i obrade vežbajuće komande pojavljuju se: grupisanje i dovođenje snaga, osvetljavanje ciljeva radi efikasnije vatre i sadejstva sa pešadijom, artiljerijom, jedinicama Teritorijalne odbrane i dr. Ili, pri rešavanju zadataka inženjerijskog obezbeđenja treba imati u vidu da su noću svi

radovi otežani, sporiji i da se izvode sa umanjenim stepenom efikasnosti.

Artiljerija će, pored osnovnih, dobijati i neke zadatke koji su specifični za noćna dejstva, kao što su: zaslepljivanje neprijateljevih sredstava za noćno osmatranje, učešće u osvetljavanju bojišta, kao i organizacija osvetljavanja za potrebe oruđa za neposredno gađanje, protivoklopnih oruđa koja nemaju IC-nišane, itd.

Organi društveno-političkih zajednica u svojim planovima, takođe, predviđaju odgovarajuće mere i postupke za rad i saradnju sa jedinicama oružanih snaga u noćnim dejstvima i u uslovima ograničene vidljivosti. Na primer, specifičnosti u radu sistema osmatranja i obaveštavanja, angažovanja štabova i jedinica civilne zaštite, efikasnost rada zdravstvenih ustanova na prihvatu i zbrinjavanju povređenih i obolelih i dr.

Rukovodstvo i posrednički aparat, u pripremnom periodu, analizom izrađenih dokumenata, ustanovljavaju kako su razrađene pojedine mere i postupci za borbena dejstva noću i da li su oni usaglašeni sa planovima i naređenjima.

U toku dinamike vežbe posrednici u odgovarajućem operativnom vremenu daju vežbajućim komandama potrebne podatke s ciljem da ih iniciraju na preduzimanje mera koje će obezbediti uspešno izvođenje borbenih dejstava noću.

U metodu rada posrednika ništa se bitno ne menja u odnosu na rad u dnevnim uslovima. Posrednici »crvene« i »plave« strane, u okviru već uobičajenog postupka ocene odluka i presuđivanja ishoda borbenih dejstava, dogovaraju se i o rezultatima preduzetih mera vežbajućih strana za borbu u noćnim uslovima i pri slaboj vidljivosti, dakle, njihovih reakcija na te uslove, te daju podatke i prednost onoj strani koja je uspešnije izvodila borbena dejstva.

Verovatno je najznačajnija osobenost u radu posrednika u odnosu na dnevne uslove u tome što oni moraju pratiti i uplitati se u dejstva i postupke bataljona — divizionu, pa i pojedinih četa, jer se samo na taj način može oblikovati tok i uticati na dinamičnost borbenih dejstava noću i u uslovima slabe vidljivosti. Jedinice ranga bataljona osnovni su nosioci manevra, vatre i udara u tim uslovima, pa komanda puka, u čijoj ulozi bi se mogao naći posrednik na KŠRV. treba sa mnogo detalja da daje podatke vežbajućim komandama. Samo na taj način borbena dejstva mogu postati dinamična do te mere da se stvore uslovi za odlučivanje na višem nivou komandovanja, npr. o angažovanju avijacije, jedinica Teritorijalne odbrane, o načinu upotrebe DAG-a i POOd, o funkcionisanju elemenata pozadinskog obezbeđenja i dr.

Pri tome, posrednici timskim radom procenjuju tok realizacije rešenja po vidovima, rodovima i službama i tako omogućavaju vežbanje svih organa u vežbajućim komandama prvog i drugog stepena.

2. Rešavanje problema protivelektronske borbe

U nastavnim planovima i programima visokih vojnih škola i planovima obuke starešina, komandi i štabova oružanih snaga protivelektronska borba zauzima značajno mesto. Značaj protivelektronske borbe potenciraju i iskustva iz oružanih sukoba novijeg datuma (rat u Vijetnamu, oružani sukob između V. Britanije i Argentine oko Malvinskih ostrva, izraelska agresija na Liban 1982. godine i dr.), kao i najnoviji koncept »vazdušno-kopnene bitke«. Brojnost i snaga elektronskih sredstava i sistema u oružanim snagama značajno utiču na pripremu, tok i rezultate borbenih dejstava. Otuda potreba da se protivelektronska borba proigrava u svim organizacionim oblicima primenjene obuke starešina, a posebno na komandno-štabnim ratnim vežbama.

Za proigravanje protivelektronske borbe na KŠRV postupak se, u najkraćem, ogleda u sledećem:

a) pri izradi elaborata, razrađivači u zadatak i odgovarajuće priloge za vežbajuće komande prvog stepena »crvene« i »plave« strane unose podatke i komponuju situaciju iz oblasti protivelektronske borbe.⁵ Elementi protivelektronske borbe za »crvenu« stranu, odnosno elektronskog rata ili radio-elektronske borbe za »plavu« stranu, unose se u dokumente elaborata s takvim proračunom da se obezbedi prvenstveno strategijsko-operativni a zatim i taktički nivo razrade protivelektronske borbe i omogući vežbanje komandi svih stepena na KŠRV, odnosno svih organa vežbajuće komande;

b) vežbajuće komande na osnovu dobijenog zadatka vrše procenu, odlučuju, planiraju i naređuju preduzimanje mera i postupaka protivelektronske borbe.⁶

Pri ovome se elementi protivelektronske borbe moraju iskazati na način i u odgovarajućem obliku u dokumentima koje rade skoro

⁵ U oružanim snagama zemalja članica NATO u istom značenju upotrebljava se izraz *elektronski rat*, a u armijama zemalja članica Varšavskog ugovora izraz *radio-elektronska borba* (vidi: pukovnik M. Grgić, dipl. inž, *Protiv-elektronska borba*, CVVŠ, 1984).

⁶ Nosilac planiranja elektronskog izviđanja i protivelektronskih dejstava je poseban organ (starešina) u komandi. Ostali organi komande procenjuju uticaj neprijatelja i na toj osnovi planiraju mere i postupke u svom delokrugu rada, odnosno za vid, rod, službu.

svi organi vežbajućih komandi, a posebno *operativni organ* (u zapovesti, odnosno direktivi i planu borbenih dejstava, planu sadejstva i planu operativnog maskiranja); *obaveštajni organ* (u planu prikupljanja podataka i naređenjima, pored ostalog, reguliše prikupljanje podataka o elektronskim sredstvima i sistemima neprijatelja, njegovim jedinicama za elektronsko izviđanje i protivelektronska dejstva i dostavljanje ovih podataka izvršiocima); *organi vidova, rodova i službi* (u svojim planovima i naređenjima); *štabovi i komande jedinica Teritorijalne odbrane*, naročito onih koje dejstvuju na privremeno zaposednutoj teritoriji, planiraju i aktivnosti protiv neprijateljevih jedinica za elektronsko izviđanje i protivelektronska dejstva, njegovih elektronskih sredstava i sistema;

c) rukovodstvo i posrednički aparat analizom urađenih dokumenata ustanovljavaju da li su oni urađeni polazeći od procene uticaja suprotne strane na predstojeća dejstva i sopstvenih mogućnosti i potreba.

U toku vežbe posrednici u određenim situacijama obaveštavaju o planiranim i naređenim merama, odnosno dejstvima vezanim za protivelektronsku borbu, isto kao i o ostalim borbenim dejstvima. U skladu sa kriterijumima za presuđivanje oni upoređuju, ocenjuju i presuđuju posledice dejstva »plave« strane i reagovanja »crvene« strane, daju prednost onoj strani koja je uspešnije realizovala svoja dejstva, nakon čega o tome obaveštavaju vežbajuće komande obeju strana.

Pri planiranju i razradi protivelektronske borbe na KŠRV potrebno je da se u okviru priprema za KŠRV, u svim organima komandi razmotre obaveze i način ugrađivanja protivelektronske borbe u svoje planove, a priprema rukovodstva i posredničkog aparata treba da se izvrši temeljito kako bi na vežbi u odgovarajućoj meri bili zastupljeni elementi ovog veoma značajnog sadržaja oružane borbe. Problem protivelektronske borbe tokom KŠRV obrađuje se prvenstveno sa stanovišta njenog ukupnog uticaja na efikasnost rukovođenja i komandovanja u boju, odnosno operaciji, a vidovski i rodovski problemi se mogu efikasnije obraditi na grupnim zanimanjima i štabnim ratnim vežbama.

Rad pojedinih sistema (veze, radarskih uređaja ARJ PVO, RV i dr.) treba ometati u skladu sa presuđenim rezultatima tokom cele vežbe, a ne u neko posebno izdvojeno vreme. S obzirom na to da na KŠRV stvarno »dejstvuju« samo sredstva veze, a ostala samo fiktivno, postavlja se pitanje do koje mere se može »igrati« ometanje stvarnih veza na vežbi. Svakako da je ometanje veza samo jedno od

pitanja protivelektronske borbe, pa treba voditi računa da preterani prekidi veza ne remete plan obrade ostalih nastavnih pitanja. Vežbanje starešina u planiranju i preduzimanju mera i postupaka protivelektronske borbe mora biti u skladu sa opštim ciljem KŠRV.

3. *Rešavanje problema funkcionisanja društveno-političkog i ekonomskog sistema u opštenarodnom odbrambenom ratu*

S obzirom na zahteve nastavnih planova i programa visokih vojnih škola, potrebno je na KŠRV razmotriti i probleme funkcionisanja društveno-političkog i ekonomskog sistema u boju, odnosno operaciji. S tim u vezi, neophodno je učešće na vežbi organa i organizacija društveno-političkog i ekonomskog sistema.⁷

Radi potpunijeg sagledavanja kompleksnosti rešavanja problema funkcionisanja društveno-političkog i ekonomskog sistema u opštenarodnom odbrambenom ratu i učešća njihovih organa i organizacija na KŠRV, poslužićemo se primerom KŠRV komande armije i republičkog štaba Teritorijalne odbrane na kojoj učestvuju i odgovarajući organi društveno-političkog i ekonomskog sistema — na nivou republike.

1. Planiranje vežbe treba da je pravovremeno, da počinje u godini koja prethodi godini u kojoj se izvodi KŠRV. To je posebno potrebno zbog neophodne i dosta složene procedure odlučivanja o bitnim pitanjima vežbe u odgovarajućim organima društveno-političke zajednice i društveno-političkih organizacija.

2. Na osnovu zajednički definisanog cilja i zamisli KŠRV utvrđuje se obim učešća organa i organizacija društveno-političkog i ekonomskog sistema na vežbi. Radi obučavanja uputno bi bilo kada bi kao prvi stepen vežbi učestvovali organi (organizacije republike — pokrajine a u drugom stepenu, organi međuopštinskih regionalnih zajednica. U takvom konceptu, rukovodstvo vežbe bi imalo ulogu organa Federacije (Predsedništva SFRJ, SIV-a, Predsedništva CK SKJ i dr.).

⁷ U inostranim armijama se izvode tzv. političko-vojne igre. Tako na primer, u SAD postoje posebne institucije koje planiraju, organizuju i izvode ratne igre a jedna od glavnih je *Agencija za zajedničke ratne igre zajedničkog Odbora načelnika Generalštabova*. U organizaciji Trećeg odeljenja, koje se bavi »hladnim ratom« izvedu se oko tri političko-vojne igre godišnje na vrlo visokom nivou. Na njima učestvuju, s vojne strane, funkcioneri Odbora načelnika Generalštabova, a sa civilne strane pomoćnici sekretara, zamenici rukovodilaca iz skoro svakog sektora izvršne vlasti, uključujući tu i Belu kuću, Sekretarijat inostranih poslova, Centralnu obaveštajnu agenciju i Pentagon (E. Vilson, *Bomba i računar*, VIZ, Beograd 1978).

3. Pošto se definišu zajednički cilj i opšta zamisao dejstva, pristupa se zajedničkoj razradi posebne zamisli dejstva »plave« i »crvene« strane. U toku razrade elaborata moraju se imati u vidu potrebe i mogućnosti rada, vežbanja i proveravanja obučenosti svih učesnika. Nosilac posla u izradi dela elaborata za organe i organizacije društveno-političkog i ekonomskog sistema su odgovarajući republički organi i organizacije koji se uključuju u vežbu, uz pomoć nadležnih sektora i uprava SSNO i drugih institucija.

4. Rukovodstvo vežbe mora biti zajedničko i ono treba da ima grupe za oružanu borbu i druge oblike borbe i opštenarodnog otpora za »crvenu«, odnosno za oružanu borbu, »civilne poslove« i specijalni rat za »plavu« stranu, koje neprekidno sarađuju i zajednički rade u toku pripreme i izvođenja vežbe. Ovo se odnosi i na posrednički aparat kao organ rukovodstva vežbe.

U toku izvođenja vežbe rukovodstva moraju biti i prostorno zajedno radi povoljnijih mogućnosti dogovaranja, saradnje, usaglašavanja podataka koji se daju vežbajućim organima, proigravanja situacija i rukovođenja vežbom.

5. Posrednici kod organa društveno-političkog i ekonomskog sistema moraju, pored solidnog stručnog znanja i poznavanja određene oblasti, veoma dobro poznavati stvarno stanje one privredne i društvene delatnosti u konkretnoj društveno-političkoj zajednici u kojoj će posredovati i o čijem radu će obavешtavati. Iskustva iz prakse ukazuju na činjenicu da realne podatke o stanju u određenoj opštini ili organizaciji udruženog rada može dati samo lice iz te sredine. Svi drugi mogu davati samo uopštene podatke, te su tada vežbajući organi prinuđeni da sami stvaraju »konkretnu« situaciju.

Simulirani podaci koji se daju o situaciji iz oblasti rada organa i organizacija društveno-političkog i ekonomskog sistema moraju prethodno biti usaglašeni sa aktuelnom operativno-taktičkom situacijom. Od posebnog značaja je koordinacija rada posrednika sa radom organa vojnoobaveštajne službe, ratnog vazduhoplovstva, pozadinskog obezbeđenja, bezbednosti, za politički rad i pravne poslove na »crvenoj« strani, odnosno sa odgovarajućim organima za uspostavljanje okupacionog sistema na »plavoj« strani.

6. Suština rada učesnika na KŠRV u dinamici vežbe sastoji se u zajedničkom procenjivanju situacije i iznalaženju rešenja za jedinstvene akcije i mere koje moraju preduzimati sve društvene strukture i subjekti na određenom području, u zoni, pravcu, odnosno regionu borbenih dejstava. Ovo je posebno značajno za saradnju republičkih i regionalnih organa i štabova Teritorijalne odbrane.

Radi boljeg usmeravanja toka vežbe, u pripremnom periodu bi trebalo razraditi sadržaj saradnje i to regulisati odgovarajućim planovima vežbajućih komandi (planom operacije, boja), odnosno planovima vežbajućih organa i organizacija društveno-političkog i ekonomskog sistema. Na osnovu tih planova posrednički aparat bi bio u povoljnijem položaju da javlja konkretne podatke koji su interesantni za stvarnu situaciju i dati prostor.

Za usmeravanje toka vežbe posebno je značajan zajednički rad odgovarajućih organa rukovodstva KŠRV i posredničkog aparata, na jednoj, i vežbajućih komandi i organa i organizacija društveno-političkih zajednica i organa društveno-političkih organizacija na drugoj strani. Na primer, ako kao prvi vežbajući stepen u KŠRV učestvuje komanda armije, odnosno republički štab Teritorijalne odbrane i organi i organizacije socijalističke republike, u drugom stepenu bi vežbali organi i organizacije međuopštinske regionalne zajednice (ili opštine gde nema međuopštinske regionalne zajednice), komande divizija i odgovarajući zonski štabovi Teritorijalne odbrane. Tada bi se koordinacija i saradnja provodila po sledećem:

— na nivou prvog vežbajućeg stepena — povremenim zajedničkim sastancima komande armije, odnosno republičkog štaba Teritorijalne odbrane i predsedništva socijalističke republike, odnosno odgovarajućih republičkih organa koji su ovlašćeni da rukovode vežbom. Operativni deo usaglašavanja realizovao bi se između operativnog centra komande armije, odnosno republičkog štaba Teritorijalne odbrane i centra za praćenje situacije na teritoriji (ili centra za osmatranje i obaveštavanje);

— na nivou drugog vežbajućeg stepena — povremenim zajedničkim sastancima i dogovorom između komande divizije, odnosno zonskog štaba Teritorijalne odbrane i odgovarajućih organa međuopštinske regionalne zajednice. Međutim, u republikama, odnosno pokrajinama u kojima nema međuopštinskih regionalnih zajednica saradnja bi se organizovala sa vežbajućim organima opštine.

Rukovodstvo i posrednički aparat bili bi izvori podataka koji bi odražavali »stvarno« stanje situacije na prostoru izvođenja KŠRV (i šire), odnosno delova tog prostora ili određenih delatnosti (privrednih, društvenih i dr.). Posrednici »plave« i »crvene« strane prenosili bi stanje i konkretnu problematiku u opštinama, mesnim zajednicama, organizacijama udruženog rada, odnosno u odgovarajućim oblastima privrednih i društvenih delatnosti. Od njihovog rada umnogome zavisi uspeh vežbe.

Zbog značaja uloge i zadataka koje imaju na KŠRV, posebno ukazujemo na osnovne karakteristike sadržaja i metode rada posred-

nika za organe i organizacije društveno-političkog i ekonomskog sistema

Uloga posrednika. Posrednici za organe i organizacije društveno-političkog i ekonomskog sistema imaju uloge odgovarajućih organa društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija i organizacija udruženog rada za jedan stepen niže od vežbajućeg rukovodstva. Tako, na primer, kada kao učesnici vežbaju republička (pokrajinska) rukovodstva, posrednici će imati ulogu organa društveno-političkih zajednica nivoa regije, odnosno opština (gde nema međupštinskih regionalnih zajednica, zajednica općina). Uloga posrednika proizlazi iz potrebe da se vežbajućem republičkom (pokrajinskom) rukovodstvu podigravaju (javljaju) podaci o tome kako se sprovode njihova rešenja i zaključci o prethodnoj situaciji u užim društveno-političkim zajednicama, društveno-političkim organizacijama i organizacijama udruženog rada koje na vežbi ne učestvuju, kao i da se u celini dočarava stanje na teritoriji.

Dakle, posrednici za »crvenu« stranu u dvostranim KŠRV imaju ulogu organa i organizacija užih društveno-političkih zajednica, društveno-političkih organizacija tih zajednica i organizacija udruženog rada sa te teritorije. Na »plavoj« strani posrednici imaju ulogu organa specijalnih snaga i snaga za civilne poslove i o radu tih snaga obaveštavaju vežbajuće organe civilnih struktura »plave« strane.

Zadatak posrednika. Posrednici vežbajuće organe i organizacije — u našem primeru vežbajuća rukovodstva republika, odnosno pokrajina — obaveštavaju o realizaciji njihovih zaključaka, rešenja i odluka po granama delatnosti u skladu sa konkretnom situacijom i operativnim vremenom. Posrednici »crvene« strane podigravaju probleme i uspehe funkcionisanja društveno-političkog sistema, privrede, raznih društvenih, političkih i ekonomskih pojava i kretanja na teritoriji užih društveno-političkih zajednica, ali i na teritoriji republike, odnosno pokrajine u celini; zatim, predstavljaju političku i bezbednosnu situaciju i rezultate dejstva borbe sa specijalnim snagama »plavog«, kao i odgovarajući uticaj borbenih i drugih dejstava naših oružanih snaga.

Posrednici za »plavu« stranu pripremaju i javljaju podatke o efektima dejstva, odnosno uspehe i neuspehe dejstava specijalnih snaga i snaga za tzv. civilne poslove agresora na frontu, privremeno zaposednutoj teritoriji i ubačenih specijalnih snaga u pozadini »crvenih«.

Proigravanje elemenata situacije i tokova određenih zbivanja na teritoriji društveno-političkih zajednica, u društveno-političkim organizacijama i organizacijama udruženog rada treba da je u duhu

odluka i rešenja vežbajućih rukovodstava. Radi što realnije ocene odluka posrednici upoređuju odluke »crvene« i »plave« strane, ocenjuju njihovu realnost i svrsishodnost u određenoj situaciji i procenjuju rezultate, odnosno uspešnost ili neuspešnost realizacije tih odluka. Na toj osnovi posrednici »grade sliku« tokova dejstva na vežbi i u vidu izveštaja, informacija i odluka odgovarajućih organa društveno-političkog i ekonomskog sistema prenose je vežbajućim rukovodstvima. U slučaju spora prilikom presuđivanja i različitih gledanja na rezultate dejstva, konsultuju se pomoćnici glavnih posrednika a, po potrebi, glavni posrednik donosi konačnu odluku, nakon čega se vežbajućim organima prenosi presuđeni rezultat. Oklevanje u presuđivanju otežava rad vežbajućim rukovodstvima pa je bolje na vreme presuditi i o rezultatu obavestiti vežbajuće organe, nego da zbog neodlučnosti posrednika istekne operativno vreme za vežbu.

Koordinacija podigravanja. Sve ono što posrednici ocene da treba u određeno vreme preneti (podigrati) odgovarajućim vežbajućim organima mora biti u skladu sa situacijom, procenama i odlukama komandi i štabova oružanih snaga i usaglašeno između posrednika. Radi ilustracije, ne može se obaveštavati o efektima dejstva snaga specijalnog rata ili organa tzv. civilnih poslova »plave« strane u nekoj oblasti suprotno od procena i odluka koje je donela posrednička grupa za specijalna dejstva.

Iskustva iz prakse pokazuju da se optimalno usklađivanje obaveštavanja postiže onda kada je koordinator pomoćnik glavnog posrednika za određeni prostor, odnosno pravac. Pri tome se podaci usaglašavaju između posrednika za razne oblasti društvenih i privrednih delatnosti i posrednika za oružane snage. Obaveštavanje mora biti usklađeno sa operativnim vremenom u kome teče vežba. Radi toga se izrađuje plan podigravanja koji treba da obuhvati osnovne sadržaje podigravanja po oblastima delatnosti, operativno i stvarno vreme podigravanja kao i ukupno stanje na teritoriji odgovarajućih društveno-političkih zajednica.

Evidencija i izveštavanje. Posrednici vode evidenciju o svim podacima, odnosno proigranim situacijama, naznačavajući kratak sadržaj i vreme proigravanja, odnosno čuvaju kopije dokumenata ukoliko je obaveštavanje obavljeno slanjem pisanog ili grafičkog dokumenta. Na kraju vežbe posrednici su dužni da daju kratku ocenu i zapažanja o vežbi. Izveštaj treba da obuhvati bitna pitanja i sadržaje iz pripreme i dinamike vežbe i objektivnu ocenu vrednosti reagovanja vežbajućih organa o osnovnim pitanjima iz okvira osnovnih sadržaja vežbe. Pored ocene rada vežbajućih organa, u izveštaju se navode i iskustva koja su stečena u pripremi i realizaciji KŠRV, kao

i iskustva iz rada organa rukovođenja i posredničkog aparata. Pomoćnici glavnog posrednika za određenu oblast objedinjavaju zapažanja posrednika i uz svoj zaključak, na kraju vežbe, predaju izveštaj glavnom posredniku.

*

Radi neophodnog obučavanja slušalaca visokih vojnih škola, starešina, komandi-štabova oružanih snaga iz oblasti funkcionisanja društveno-političkog i ekonomskog sistema u opštenarodnom odbrambenom ratu, na zajedničkim KŠRV težište treba da bude na sledećim pitanjima:

- vojnoobaveštajna aktivnost i učešće u tome stanovništva, organa društveno-političkih zajednica, društveno-političkih, društvenih i drugih organizacija. U okviru toga posebno je značajna koordinacija rada obaveštajnih organa na prikupljanju, sređivanju i korišćenju podataka za potrebe izvođenja operacije, odnosno boja;

- aktivnosti društveno-političkih i društvenih organizacija i organizacija udruženog rada, koje su u funkciji ostvarivanja ciljeva borbenih dejstava (boja, operacije);

- bezbednost i društvena samozaštita, posebno tesna saradnja i koordinacija organa SUP-a i organa bezbednosti u oružanim snagama;

- informativno-propagandna delatnost sa težištem na koordiniranom suprotstavljanju neprijateljevim psihološko-propagandnim aktivnostima i merama za jačanje morala kod stanovništva i boraca; organizovani nastup naše propagande prema agresoru i povezivanje sistema informisanja užih i širih društveno-političkih zajednica sa sistemom informisanja u oružanim snagama;

- funkcionisanje sistema veza društveno-političkih zajednica i njegova povezanost sa sistemom veza u oružanim snagama;

- angažovanje organa i organizacija društveno-političkih zajednica, organizacija udruženog rada i stanovništva u povećanju proizvodnje za potrebe oružanih snaga i stanovništva i na uspešnom pozadinskom obezbeđenju i zbrinjavanju oružanih snaga, sa težištem na tehničkom, intendantskom i saobraćajnom obezbeđenju i zbrinjavanju povređenih i obolelih.